

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет Фінансів
кафедра податків і фіскальної політики

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

«Митний контроль у системі координат митного законодавства»

Виконала:

ст. гр. ФМОм - 12

Луцишин С.П.

Керівник:

викладач

Титор В.Й.

Тернопіль – 2016

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Теоретичні засади митного контролю при переміщенні товарів через митний кордон України.....	6
2. Прагматизм здійснення митного контролю в Україні.....	14
3. Рекомендації щодо вдосконалення механізму здійснення митного контролю в Україні з врахуванням зарубіжного досвіду.....	21
Висновки.....	30
Список використаних джерел.....	32

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.Пріоритетними завданнями покращення умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) у світових масштабах, які постали перед провідними країнами світу, в тому числі і перед Україною є спрощення процедур митного контролю та митного оформлення товарів. Позитивним наслідком та ознаками такого спрощення є зменшення кількості митних процедур і скорочення часу митного оформлення, в результаті чого збільшується кількість суб'єктів ЗЕД та відбувається постійне зростання обсягів експортно-імпортних операцій як у грошовому, так і у кількісному вираженні. Негативним наслідком є збільшення ймовірності порушень митного законодавства з боку суб'єктів ЗЕД та підвищення навантаження на посадових осіб митних органів, які здійснюють безпосередній митний контроль та відповідають за надходження до Державного бюджету митних платежів. За такої ситуації виникає необхідність якісного переходу від суцільного відбору об'єктів митного контролю до вибіркового. Невід'ємною складовою такого переходу є застосування системи управління ризиками, як основного базисного принципу митного контролю, який дає можливість оптимально використовувати ресурси фіскальних органів, не зменшуючи ефективність митного контролю, звільняє більшість суб'єктів ЗЕД від надлишкового бюрократичного контролю. Процедури, що ґрунтуються на прогнозуванні та управлінні ризиками є невід'ємним елементом для забезпечення ефективної фіскальної політики держави.

Питання особливостей проведення митного контролю та шляхів його вдосконалення розглядалися в публікаціях таких авторів як Л.К. Воронова, С.Д. Герчаківський, О.А. Гончарук, О. П. Гребельника, О.Б. Дем'янюк, Н.М. Єсипчук, А.І. Крисоватий, Д.С. Олійник, В.П. Пашко, Н.В. Пігарєва, С. С. Терещенка та ін. Проте, формування ефективних підходів в напрямку вдосконалення процедур митного контролю потребує врахування сучасних прийомів та використання комплексних заходів з урахуванням оновлень чинного законодавства в митній сфері.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є визначення пріоритетних напрямів удосконалення процедур митного контролю в Україні в сучасних умовах трансформації вітчизняної митної системи до рівня високорозвинених країн світу. З зазначеної мети, у роботі вирішуються такі завдання:

- дослідити сутність, основні форми та види митного контролю в Україні;
- означити проблеми проведення попереднього документального контролю;
- розкрити особливості гармонізації митного законодавства України щодо проведення митного контролю та митного оформлення товарів;
- проаналізувати ефективність застосування системи управління ризиками при митному контролі в Україні;
- окреслити напрями вдосконалення механізму організації та проведення митного контролю в Україні.

Об'єктом дослідження є митний контроль як вид державного контролю і окрема функція митних органів.

Предметом дослідження є організаційні та правові аспекти здійснення митного контролю та митного оформлення товарів в Україні.

Методи дослідження. В основу методів дослідження покладено сукупність сучасних принципів і методів наукового пізнання (філософських, загальнонаукових та спеціальних). Філософські методи (принципи об'єктивності, історизму, гносеологічний та діалектичний підходи) використовувались насамперед для систематизації і класифікації джерельної бази та фактологічного матеріалу, встановлення вірогідності та повноти інформації тощо. Системний, структурно-функціональний, історично-порівняльний та інші методи використовувалися для з'ясування діалектичного зв'язку між функціями та структурою, правовою діяльністю та правовими відносинами в межах митного контролю та митного оформлення товарів. Застосування спеціальних методів: формально-юридичного, порівняльно-правового, тлумачення правових норм і узагальнення юридичної практики

дозволило проаналізувати особливості митного контролю та митного оформлення товарів. Використання статистичного методу дало змогу прослідкувати динаміку надходжень митних платежів, визначити проблеми застосування відповідальності за порушення митних правил.

Інформаційну базу дослідження становлять Митний кодекс України, статистичні дані та матеріали Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України.

1. Теоретичні засади митного контролю при переміщенні товарів через митний кордон України

Важливим аспектом дослідження сутності митного контролю та митного оформлення товарів є розгляд питання його організації. На нашу думку, ефективна організація та розподіл функцій при здійсненні митного контролю є запорукою забезпечення захисту митного кордону України. Варто відзначити, що напрями організації митного контролю повинні забезпечувати постійний розвиток засобів нормативного регулювання механізмів контролю та вдосконалення самої процедури проведення митного контролю в Україні. Визначена мета досягається шляхом детального аналізу не тільки діючого митного законодавства, а й за допомогою узагальнення практики проведення митного контролю, митного оформлення та світового досвіду митного регулювання.

Митному контролю підлягають усі товари, що переміщуються через митний кордон України. Він передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення дотримання законодавчих норм у сфері митно-тарифних відносин. Таким чином, митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм національних нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку. Водночас форма та обсяг контролю визначаються самостійно митними органами [9].

Дослідження показали, що зростання обсягів зовнішньоторговельного обігу висвітлює такі основні проблеми митного контролю: суттєві часові витрати на проведення митних процедур, застарілі механізми технологічного пропуску товарів, неможливість дотримання норми чинного законодавства про фізичний контроль усіх товарів, які переміщують через кордон України тощо. Про недосконалість системи митного контролю свідчить також значна частка у загальному обсязі товарообігу товарів, що переміщують контрабандним шляхом, збереження загрозованої ситуації з контрабандою наркотичних засобів

та зброї, учинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Разом з тим нарощення обсягів і темпів приросту розрахунків за експортно-імпортними операціями через офшорні зони створює широкі можливості для маніпуляцій з цінами контрактів, спрямованих на виведення доходів та ухилення від сплати податків, що становить суттєву загрозу для стабільного економічного зростання й задоволення національних інтересів держави [16, с.55]. Зволікання у розв'язанні цих проблем, навіть за умови функціонування десятків створених структурних підрозділів у системі митних органів, ускладнює забезпечення повного та якісного виконання показників надходжень до державного бюджету, підвищення контрольованості міжнародного товарообігу і не сприяє захисту економічних інтересів України.

Зазначимо, що проходження митного контролю є необхідною, але не достатньою умовою завершення митного оформлення, адже, окрім митного контролю, товари та предмети, що переміщуються через митний кордон України, можуть підлягати також санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному та екологічному контролю. Саме тому до форм митного контролю можемо віднести (рис. 1):

Рис. 1. Форми митного контролю

Основною і найбільш поширеною формою митного контролю є перевірка документів та відомостей, необхідних для такого контролю, – документальний контроль. У ході здійснення такого контролю перевіряються документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю. При цьому встановлюється наявність документів, необхідних для митного контролю товарів згідно з заявленим режимом та найменуваннями товарів, перевіряється правильність заповнення товарно-транспортних документів, відповідність зазначених у них відомостей відомостям, що містяться у зовнішньоекономічному договорі (контракті) та інших документах, наданих до митного контролю та митного оформлення, перевіряються відомості та документи, що стосуються нетарифних заходів регулювання (ліцензування, сертифікації, дозволи інших державних органів), платіжні документи, сертифікати про походження товарів і інші документи [5, с. 44].

Поряд з документальним контролем митні органи України здійснюють контроль фактичний. Формами такого фактичного контролю є митний огляд та переогляд товарів, ручної поклажі, багажу, транспортних засобів, а також особистий огляд громадян [15].

Відзначимо також, що митний огляд та переогляд товарів і транспортних засобів здійснюється шляхом відкриття вантажних приміщень, транспортних засобів, тари й упаковки. У ході митного огляду встановлюються найменування та якість товарів, визначається їх кількість. Митний огляд використовується також з метою виявлення прихованого переміщення товарів.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовим рішенням керівника органу ДФС або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України. Під час проведення особистого огляду складається

протокол [8].

Митні органи при здійсненні митного контролю мають право усного опитування усіх фізичних осіб, в тому числі посадових осіб підприємств, декларантів і перевізників, що переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України, або безпосередньо перетинають його у пунктах пропуску на митному кордоні України. Усне опитування може здійснюватись посадовими особами митних органів з метою отримання інформації, необхідної для здійснення митного контролю та митного оформлення. Результати опитування повинні бути оформлені відповідним протоколом [18, с.32].

Встановлено, що окремою формою митного контролю є перевірка системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, та огляд територій, де можуть знаходитись товари та транспортні засоби, що перебувають під митним контролем. Це передбачає проведення митними органами на підприємствах дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари і транспортні засоби.

З метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності органи доходів і зборів можуть використовувати технічні та спеціальні засоби, а також службових собак. Застосування для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів повинно бути безпечним для життя і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам [9].

Митний контроль товарів, транспортних засобів перевізників у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово відповідно до типових технологічних схем пропуску через державний кордон України автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. При цьому під пунктом пропуску розуміється спеціально виділена територія на залізничних і автомобільних станціях, у морських і річкових портах, аеропортах (на аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де

здійснюється прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів і товарів.

У пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до Митного кодексу, створюються зони митного контролю [6].

Зони митного контролю можуть бути [9]:

- постійними, у разі регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю;
- тимчасовими, які утворюються на час здійснення митного контролю.

Неможливо уявити митний контроль без процесу відбору проб та зразків з метою встановлення характеристик, визначальних для [9]:

- класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- перевірки задекларованої митної вартості товарів;
- встановлення країни походження товарів;
- встановлення належності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;
- встановлення належності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;
- встановлення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Взяття проб (зразків) товарів проводиться уповноваженими посадовими особами митного органу на підставі вмотивованого письмового рішення керівника цього митного органу або особи, яка виконує його обов'язки [9].

Здійснення митного контролю можливе з митними органами сусідніх країн спільно. Залежно від виду й характеру співробітництва виділяють такі різновиди митного контролю:

- односторонній митний контроль (проводиться тільки однією стороною, як правило, до перетинання митного кордону. Митні органи однієї сторони довіряють іншій стороні і повторного митного контролю не проводять. Така система контролю ще називається спрощеною);
- двосторонній митний контроль, який відповідно самостійно проводиться митницями двох країн;
- спільний митний контроль, який проводиться одночасно митними органами двох країн.

Необхідно зазначити, що під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму та обсяг контролю, достатнього для забезпечення дотримання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному

- санітарно-епідеміологічному;
- ветеринарно-санітарному;
- фітосанітарному;
- екологічному;
- радіологічному контролю.

У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються органами ДФС України у формі **попереднього документального контролю** на підставі інформації, отриманої державних органів, уповноважених на здійснення цих видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій.

Попередній документальний контроль – це контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державних санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю окремих товарів та контролю за переміщенням культурних цінностей, та здійснюються органами ДФС в пунктах пропуску через державний кордон України щодо

товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, що переміщуються через митний кордон України.

Факт здійснення попереднього документального контролю засвідчується шляхом проставлення посадовою особою органу ДФС України на товаросупровідних (товаротранспортних) документах на товар відміток у формі відбитків спеціального штампа за встановленою формою та особистої номерної печатки [14].

Спеціальний штамп має прямокутну форму, у верхній частині по центру розміщується назва штампа "ЗДІЙСНЕНО ПОПЕРЕДНІЙ ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ", нижче - окремими рядками види державного контролю.

Здійснення попереднього документального контролю припиняється, якщо:

- відсутній хоча б один документ, необхідний для здійснення попереднього документального контролю, або інформація про видачу контролюючими органами України відповідних документів, в єдиній автоматизованій інформаційній системі;
- державними органами запроваджено заборону на ввезення на митну територію України товарів (у тому числі з метою транзиту), здійснюються протиепідемічні заходи, ветеринарно-санітарні заходи відповідно до рішень державних надзвичайних протиепізоотичних комісій щодо сприйнятливих до хвороби тварин, продукції та сировини з них під час переміщення їх через митний кордон України або карантину тварин, запроваджено карантинний режим, виявлено вогнище карантинних організмів у країні походження, реекспорту або транзиту;
- під час проведення митного огляду товарів і транспортних засобів виявлено:
 - пошкодження упаковки, яка безпосередньо контактує з товаром;
 - закінчення строку придатності товару;
 - ознаки псування товару (наявність в транспортному засобі комах,

невластивого для товару запаху тощо);

- невідповідність транспортних засобів, якими перевозяться небезпечні вантажі, вимогам екологічної безпеки (для автомобільних транспортних засобів).

Отже, можна стверджувати, що митний контроль є одним з головних завдань, які покладені на митні органи України. Відзначимо і його вагомість для забезпечення економічної безпеки держави, бо саме на цьому етапі здійснення митної справи відбувається не тільки перевірка всіх вантажних документів, а й фактичне встановлення кількісних та якісних показників товарів, які переміщують через митний кордон України. Саме тому одним з головних напрямів сучасної митної політики України повинно бути вдосконалення процедури митного контролю, яка полягатиме у впровадженні нових форм та методів здійснення митного контролю в країні.

2. Прагматизм здійснення митного контролю в Україні

У 2015 році провадилась робота щодо якнайширшого використання сучасних електронних систем і технологій під час здійснення митних формальностей, що дозволить скоротити час проходження товарів через митницю, мінімізувати вплив людського фактору та зменшити кількість бюрократичних процедур.

У звітному періоді відбулась позитивна динаміка у питанні переходу підприємств від паперової форми декларування до електронної. Процедура електронного декларування доступна кожному суб'єкту, який перебуває на обліку в митницях. На кінець 2015 року кількість електронних митних декларацій у цілому по Україні досягла 96 % від загальної кількості оформлених митних декларацій (на кінець 2014 року – 94 %).

Протягом 2015 року ДФС вживались заходи, спрямовані на захист прав інтелектуальної власності. На кінець 2015 року в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності зареєстровано 2 916 об'єктів (рис.2).

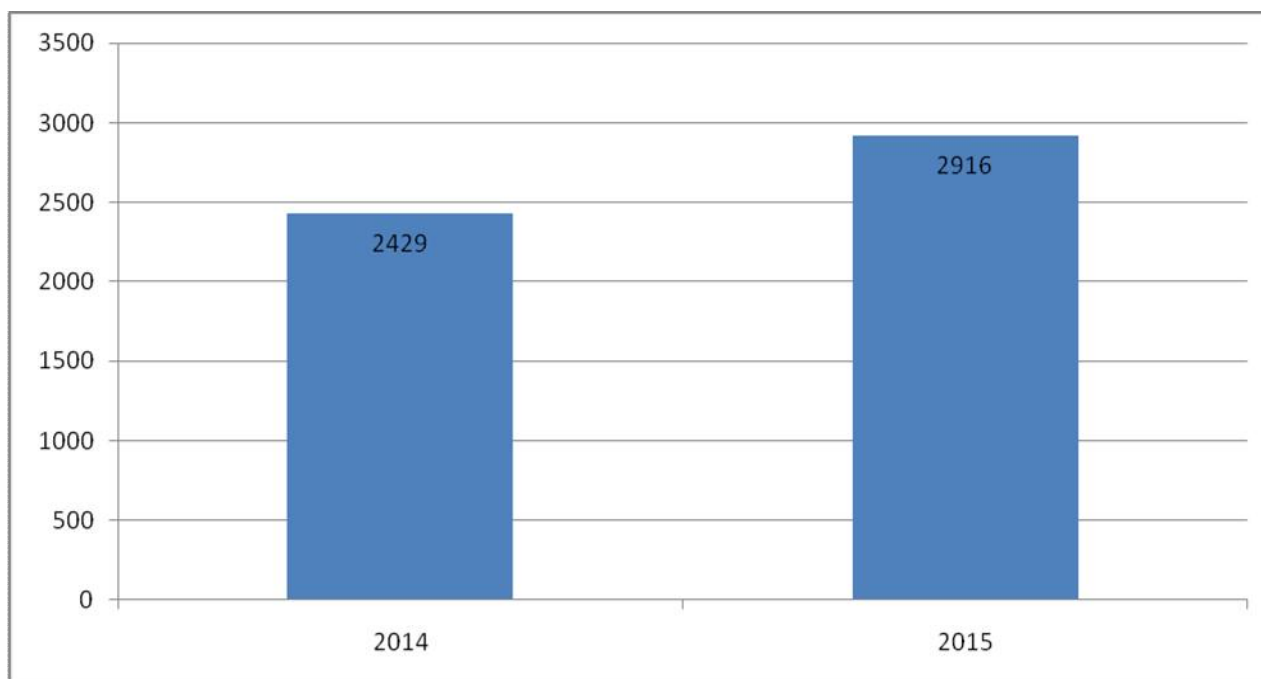

Рис. 2. Кількість об'єктів права інтелектуальної власності у 2014-2015 рр.

Порівняно із 2014 р. кількість об'єктів права інтелектуальної власності у 2015 р. зросла на 16,7%, що говорить про проведення ефективної роботи ДФС України у напрямку захисту цих прав громадян.

Протягом 2015 року зафіксовано 3368 випадків призупинення митного оформлення товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності. Митницями заведено 22 справи про порушення митних правил за фактами ввезення на митну територію України товарів з порушенням прав інтелектуальної власності загальною вартістю понад 2 млн. гривень.

Важливим елементом здійснення митного контролю в Україні є функціонування митних складів та складів тимчасового зберігання. Станом на 01.01.2016 здійснюють діяльність (рис. 3):

- 310 митних складів, з них відкритого типу – 260, закритого – 50;
- 391 склад тимчасового зберігання, з них відкритого типу – 124, закритого – 267.

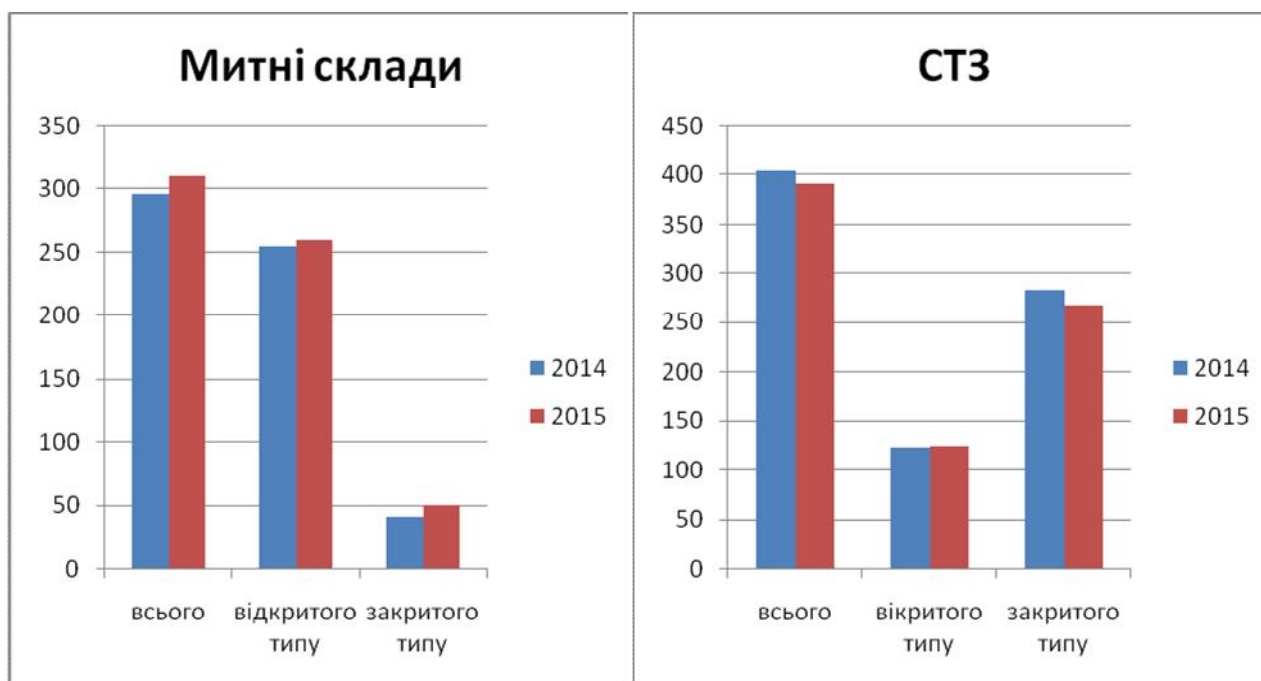

Рис. 3. Кількість митних складів та СТЗ у 2014-2015 рр.

Щодо митних складів, то прослідковується тенденція до зростання їх кількості у 2015 р. порівняно із 2014 р. на 4,5% (14 митних склади). Кількість СТЗ зменшилася на 3,5% у 2015 р., що може свідчити про зменшення ділової активності суб'єктів ЗЕД.

Внаслідок змін в тенденції зовнішньоторговельного обороту країни (рис. 4) відбулося зниження такого показника як кількість оформлених митних декларацій (табл. 1).

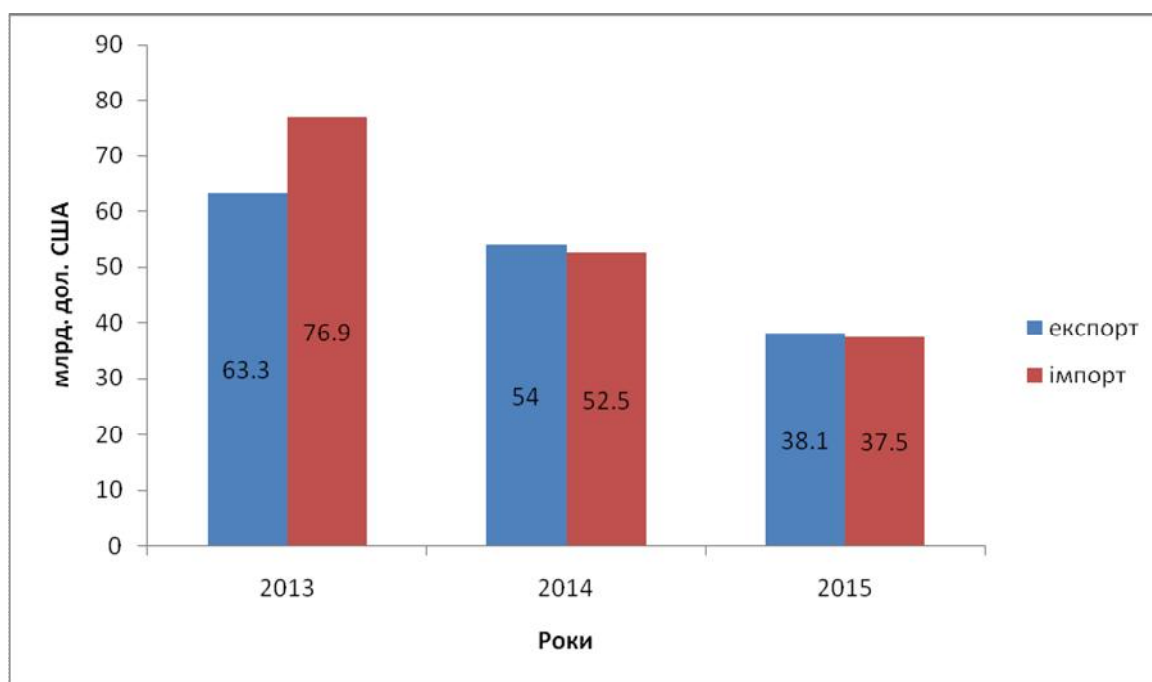

Рис. 4. Динаміка імпорту-експорту у 2013-2015 рр.

Проаналізувавши дані наведені на рисунку 4, можемо зазначити, що обсяг проведених імпортних та експортних операцій зменшився у 2015 році в порівнянні з 2013 роком, щодо експорту на 25,2 млрд. дол. США (40%), а по імпорту на 39,4 млрд. дол. США (51,2%). Порівняно з 2014 р. експорт та імпорт зменшилися відповідно на 29,4% і 28,7%. Однією із причин такого зниження даних показників є політична та фінансова нестабільність України, а також зниження зовнішньоторговельної діяльності з Російською Федерацією.

Таблиця 1.

Кількість оформлених митних декларацій за 2011- 2014 рр.

Роки	Оформлено митних декларацій, шт.				
	Оформлено МД всіх	Імпортних	Експортних	Транзитних	Інших
2011	3300421	1124458	812572	424194	939197
2012	3283627	1196031	853900	441683	792013
2013	3262511	1206017	869837	453993	732664
2014	3129186	933946	780589	399892	1014759

Розглянувши дані зазначеної вище таблиці 1 бачимо зменшення загальної кількості оформлених митних декларацій від 3300421 шт. в 2011 році до 3129186 шт. у 2014 році., що відповідає загальним тенденціям зменшення зовнішньоекономічних показників діяльності України. При чому дане зниження відбулося по всіх митних режимах, кількість імпорتنих декларацій зменшилась на 190512шт., експортних – 31983 шт., транзитних – 24302 шт. При оцінці даного показника також необхідно виділити кількість декларацій за якими було сформовано вказівки АСАУР, що показано в таблиці 2.

Таблиця 2.

Митні декларації за якими сформовані вказівки АСАУР, шт.*

<i>Митні режими</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>
Імпорт	460894	694116	881253	592953
Експорт	54383	19306	10866	22824
Транзит	490	590	2858	532
Разом	515767	714012	894977	616309

Аналізуючи наведені вище дані можемо зробити висновок про те кількість МД за якими були сформовані вказівки АСАУР протягом аналізованого періоду (2011-2014рр.) збільшується, окрім 2014 року в якому відбулося істотне зниження кількості таких вказівок в порівнянні з 2013 роком на 31 % та на 13% з 2012 роком. Такий спад міг бути спричиненим зниженням зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів ЗЕД.

Одним з критеріїв аналізу роботи системи управління ризиками та ефективності її застосування є показник кількості МД за якими сформовано вказівки АСАУР щодо проведення митного огляду та здійснення митних формальностей пов'язаних з перевіркою документів (табл. 3) та показник кількості декларацій яким було відмовлено у митному оформленні.

Таблиця 3.

Кількість спрацювань АСАУР

<i>Роки</i>	<i>Імпорт</i>		<i>Експорт</i>		<i>Транзит</i>	
	<i>Митний огляд</i>	<i>Перевірка документів</i>	<i>Митний огляд</i>	<i>Перевірка документів</i>	<i>Митний огляд</i>	<i>Перевірка документів</i>
2011	173877	287017	36581	17702	490	0
2012	142766	551350	18266	1040	590	0
2013	69242	812011	5731	5135	25	2833
2014	77421	515532	9710	13132	0	532

Показники вказівок АСАУР щодо форм митного контролю свідчать про збільшення частки митних формальностей пов'язаних з перевіркою документів та зменшення митних оглядів є наслідком того, що відповідно до програм зовнішньої допомоги Європейського Союзу, Україна взяла на себе зобов'язання станом на 01.01.2013 зменшити кількість митних оглядів до 15 %. Скорочення кількості митних оглядів пов'язано із набуттям чинності Митного кодексу України, яким встановлено проведення огляду товарів за результатами застосування системи управління ризиками.

Щодо ефективності застосування системи управління ризиками під час митного контролю та оформлення, то вона безпосередньо залежить від її наповнення профілями ризику.

Можемо зазначити, що значна частина профілів ризику присвячена аспектам митної вартості транспортованих товарів. Можна сказати, що СУР в рамках профілів ризиків замінила існуючу раніше систему митного адміністрування, що було використана на встановлення контрольних значень митної вартості за окремими категоріями товарів.

Важливим напрямком здійснення митного контролю є функціонування митного режиму «транзит», який створює багато можливостей недотримання норм, встановлених законодавством України.

Транзит вважатиметься виконаним, коли митному органу призначення перевізником будуть пред'явлені до закінчення встановленого терміну

переміщувані транзитом товари і документи на них, що стане підставою для подальшого вивозу товарів за межі митної території України.

Ступінь контролю, здійснюваного митним органом призначення після закінчення транзиту, залежить від обставин кожної транзитної операції. Якщо на транспортний засіб було накладено митне забезпечення, то митний орган призначення, як правило, перевіряє його наявність [2].

Проаналізуємо обсяги транзиту через митну територію України в 2012-2014рр. (рис. 5).

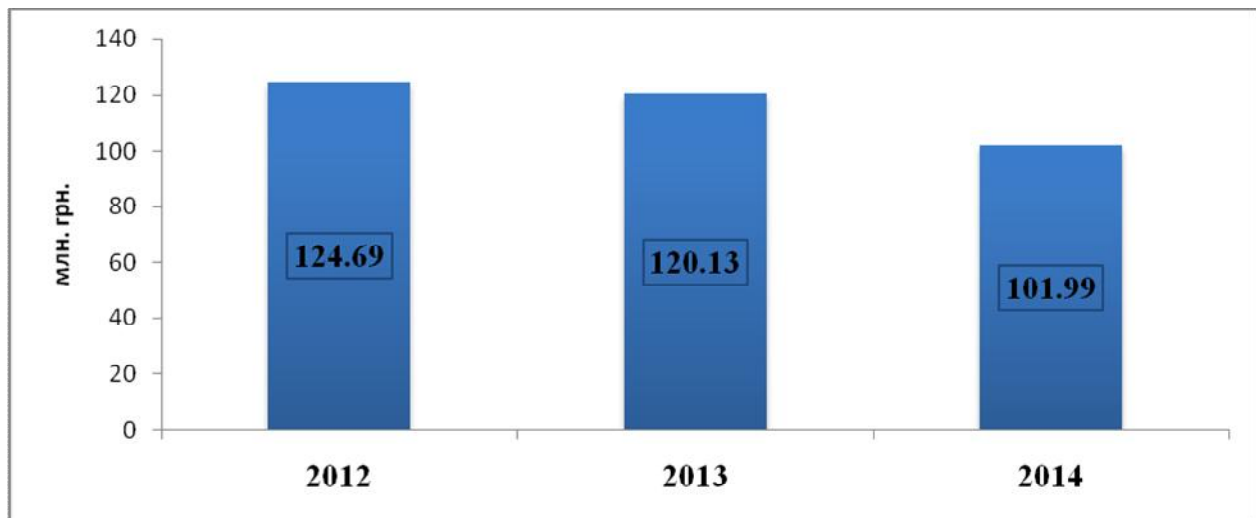

Рис. 5. Динаміка транзиту через митну територію України в 2012-2014рр., млн. грн.

Протягом 2012-2014рр. спостерігається тенденція зменшення обсягів транзиту через митну територію України. В 2012 році обсяг транзиту через територію України становив 124,69 млн. грн., тоді як в 2013 році – 120,13 млн. грн., або 96,2% суми 2012р. В 2014 році обсяг транзиту зменшився і становив 101,99 млн. грн., що на 18,14 млн. грн. менше ніж в 2013 році.

Отже, проаналізувавши вище наведені дані, можна стверджувати, що у роботі митних органів щодо здійснення митного контролю прослідковуються якісні зрушення, зокрема щодо захисту прав інтелектуальної власності. Важливим елементом системи митного контролю виступають митні склади та склади тимчасового зберігання, які забезпечують контроль за товарами, що підлягають митному оформленню. Кількісні показники говорять про тенденцію до зменшення спрацювань АСАУР протягом 2011-2014 рр., тобто

підтверджують ефективність роботи митних органів. Також при розгляді питань пов'язаних з практикою здійснення митного контролю неможливо оминати застосування митних режимів, якими визначаються заходи економічної політики зовнішньоекономічної діяльності, зокрема заходи митно-тарифного і нетарифного регулювання; саме з урахуванням митного режиму визначається перелік митних процедур, які застосовуються до товарів в процесі їх митного оформлення; саме від митного режиму залежать порядок заповнення митної декларації, а також багато іншого.

3. Рекомендації щодо вдосконалення механізму здійснення митного контролю в Україні з врахуванням зарубіжного досвіду

Варто зазначити, що на сьогодні одним з пріоритетних напрямів вдосконалення митного контролю визначено спрощення митних процедур та скорочення часу митного оформлення в цілях формування сприятливих умов для учасників зовнішньоекономічної діяльності по збільшенню обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами. Адже митний контроль після випуску повинен стати механізмом ефективного захисту економічних інтересів України без створення додаткових адміністративних бар'єрів. Сьогодні акцент переноситься з етапу митного оформлення на етап митного контролю після випуску товарів.

Зокрема, пріоритетним напрямком є спрощення митних процедур, скорочення часу на митне оформлення. При цьому, контроль є не самоціллю, а один з елементів механізму ефективного захисту комерційних інтересів держави. Сьогодні митні органи прагнуть створити митний контроль, адекватним і достатнім одночасно. Усе робиться з урахуванням рекомендацій Європейської економічної комісії із спрощення процедур міжнародної торгівлі. Прагнення до розвитку торгівлі і вимоги контролю не повинні протистояти один одному [10, с. 27].

Вдосконалення механізмів митного контролю після випуску товарів у вільний обіг є основною стратегією нормативно-правового регулювання та формування правових передумов, що включає в себе, по-перше, взаємодію між підрозділами митного оформлення та контрольно-перевірочної роботи митниці, а, по-друге, більш тіснішу взаємодію підрозділів митниці з функціональними підрозділами інших органів (правоохоронних, дозвільних, державних, органів нагляду). Також, національна система митного контролю після випуску товарів для забезпечення ефективного функціонування в умовах реалій сьогоднішнього дня повинна взаємодіяти як з суміжними державними органами, так і з аналогічними системами інших держав [11].

Враховуючи актуальність і важливість удосконалення форм контролю у зовнішньоекономічній діяльності, його необхідно переводити у площину інформаційно-аналітичних досліджень та підтримувати становлення й подальший розвиток такої форми митного контролю, як митний аудит. Одним з найважливіших контрольних складових у діяльності митних органів повинен стати аналіз ризиків та управління на його основі.

Митний аудит – це дійова форма митного контролю, оскільки вона дозволяє застосовувати різні аналітичні процедури, поєднувати різні форми митного контролю, які дають можливість більш ефективно виконувати поставлені перед митними органами завдання. Такий контроль додає цілісності діям митних органів та покращує дисципліну по дотриманню податкового та митного законодавства учасниками ЗЕД, а з іншого боку дозволяє скоротити час та обсяги митних процедур. Основними цілями контрольної діяльності митних органів в практичному значенні є виявлення порушень законодавства з питань митної справи суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, донарахування сум митних платежів в повній мірі, накладення фінансових санкцій, сплата до бюджету сум донарахованих митних платежів, штрафу та пені, та, в результаті, вплив на виявлених під час перевірок правопорушників та попередження вчинення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності відповідних порушень законодавства в майбутньому [17, с.82].

Однією з ключових умов ефективного здійснення митного контролю є незалежність і відсторонення митних органів від політики та груп, які представляють економічні інтереси певного кола осіб. Саме ця умова є запорукою прозорого та ефективного здійснення митного контролю. З огляду на це, одним з головних завдань влади держави є забезпечення митним органам такої незалежності. Можна стверджувати, що митний контроль є одним з головних завдань, які покладені на митні органи України. Відзначимо і його вагомість для забезпечення економічної безпеки держави, бо саме на цьому етапі здійснення митної справи відбувається не тільки перевірка всіх вантажних

документів, а й фактичне встановлення кількісних та якісних показників товарів, які переміщують через митний кордон України [4, с. 5].

У розвинених країнах вибірковий контроль, заснований на СУР застосовується досить давно і досить успішно. Наприклад, у США 72% зовнішньоторговельних операцій обслуговується за «зеленим» коридором, 26% - за «жовтому» коридору і лише 2% по «червоному». Тобто лише 2% переміщуваних товарів підпадають під досить детальний митний контроль. На думку фахівців це з урахуванням СУР забезпечує 95% рівня надійності митного контролю. У країнах ЄС значення рівня надійності митного контролю становить 97%[7].

Необхідно відзначити, що у світовій практиці складається тенденція по формуванню єдиної системи контролю на кордоні, що базується на міжвідомчій інформаційній взаємодії. Сьогодні ряд світових митних адміністрацій при здійсненні контрольних функцій в пунктах пропуску використовує різні підходи, що передбачають здійснення функцій державного контролю в автоматичному режимі з використанням програмних компонентів, які об'єднують в собі різні інформаційні потоки.

У ряді держав - членів Євросоюзу інтеграція функцій державного контролю на кордоні є одним з перспективних напрямків. У Керівництві з питань інтегрованого управління на кордонах Західних Балкан (European Commission Guidelines for Integrated Border Management in the Western Balkans, EC 2007) визначено мету і завдання, необхідні для переходу на інтегровану багатофункціональну систему міжвідомчого контролю на кордоні. Зокрема в даному документі містяться положення, що стосуються створення на кордоні спеціальних міжвідомчих органів (центрів), укомплектованих фахівцями з різних напрямків діяльності. Основними функціями зазначених органів є аналіз, виявлення, оцінка та запобігання (мінімізація) всіх видів ризиків, що виникають при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Інструментом для реалізації зазначених функцій має бути єдина багатофункціональна СУР, яка б використовувалася в інтересах усіх видів державного контролю.

Створення таких органів міжвідомчого контролю на національному рівні згідно, названому вище Керівництву має здійснюватися шляхом укладання відповідних угод (меморандумів) між різними відомствами, до компетенції яких входять функції державного контролю на кордоні.

Прикладом організації такої роботи є створення в Боснії і Герцеговині Об'єднаних аналітичних центрів на кордоні. Учасниками даного проекту стали митні, податкові органи та органи, що здійснюють ветеринарний, фітосанітарний та прикордонний контроль.

Основне завдання Об'єднаних аналітичних центрів Боснії і Герцеговини - оцінка та управління міжвідомчими ризиками та постачання беруть участь у проекті відомств оперативною інформацією про стратегічні тенденції та події в області транскордонних перевезень. Метою ж самого проекту є вдосконалення СУР за рахунок міжвідомчого співробітництва.

Також в даний час в державах - членах Центрально - європейської асоціації про вільну торгівлю (ЦЕАСТ) реалізується проект, націлений на спрощення процедур в торгівлі між країнами за допомогою зменшення числа нормативних та адміністративних бар'єрів. Одним з напрямків даного проекту є розширене використання підходу, заснованого на управлінні ризиками в роботі митниці та інших контролюючих органів. Іншими словами в ході реалізації даного проекту повинен бути розроблений механізм, який дозволить застосовувати СУР, використовувану митними органами, в інтересах усіх видів державного контролю[7].

У Республіці Сінгапур при проведенні всіх видів державного контролю використовується митна СУР, яка за допомогою системи Єдиного вікна TradeNet взаємодіє з інформаційними потоками органів, уповноважених здійснювати функції державного контролю.

Доцільним буде взяти за основу вищеперелічений досвід і розглянути можливість реалізації міжвідомчого інформаційного взаємодії з метою

вдосконалення СУР на митній території України, яка б використовувалася в інтересах усіх видів державного контролю на кордоні.

Адже використання такої СУР дозволить підвищити ефективність державного контролю та скоротити час, що витрачається на переміщення товарів і транспортних засобів у пунктах пропуску. На нашу думку, для реалізації зазначеного завдання влада повинна забезпечити законодавчу основу, яка б дозволяла надавати попередню інформацію про ввезення товарів і транспортних засобів, а контролюючим органам на кордоні її ефективно використовувати в інтересах усіх видів державного контролю, в тому числі з використанням СУР.

Ще одним напрямом організації митного контролю є включення в цей процес учасників зовнішньоекономічної діяльності, підприємств транспорту і зв'язку, інших правоохоронних органів, органів виконавчої влади суб'єктів країни. Особлива роль тут належить митним брокерам, митним перевізникам, власникам складів тимчасового зберігання і митних складів, чия особиста участь у здійсненні митних операцій покликана максимально полегшити і прискорити проведення митного контролю, а також значно скоротити витрати часу, сил і коштів.

На даний час в Україні хоч і незначними темпами, але все ж розвивається транспортна галузь. Будуються нові автомагістралі та залізничні лінії, відновлюється парк транспортних засобів, формується мережа сервісного та технічного обслуговування, складського господарства.

Оскільки окремо взяте складське господарство, як складова потужного складського комплексу, є сполучною ланкою між власником товарів, перевізником та виробничими підрозділами підприємств-виробників, торговими посередниками та споживачами товарної продукції. Його діяльність впливає на безперебійну та ефективну роботу основного виробництва та інфраструктури послуг, на ритмічний випуск й розподіл товарів, а отже, і на економічно стабільний добробут, як окремого виробника товару, так і країни-виробника в цілому. Об'єктивна необхідність у спеціально обладнаних місцях

для утримання запасів існує на всіх стадіях руху матеріального товаропотоку. Складське господарство сприяє збереженню якості продукції, матеріалів та сировини, підвищенню ритмічності та організованості виробництва, поліпшенню використання територій підприємства, ефективній організації збутової діяльності, зниженню простоїв транспортних засобів і, як наслідок, зниженню транспортних витрат. Одним із видів складських комплексів є вантажні митні комплекси, які останнім часом активно розвиваються на території України [13, с. 360].

Положення Митного кодексу України визначають вантажний митний комплекс як ділянку території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів та комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України [9].

В межах вантажного митного комплексу утворюється зона митного контролю. Разом з цим, на митні органи покладені завдання вдосконалення форм і методів здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України; створення сприятливих умов для прискорення товаропотоку через митний кордон України. Подібні до вантажних митних комплексів, логістичні комплекси у європейських країнах існують відносно давно, і з кожним роком, завдяки високій комерційній ефективності, їх стає дедалі більше.

Досвід створення й експлуатації системи вантажних митних комплексів країнами Європи вказує на такі позитивні фактори: транспортні витрати скорочуються на 7-20%, витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи та зберігання матеріальних ресурсів і готової продукції зменшуються на 15-30%, загальні логістичні витрати скорочуються на 12-25%, прискорюється оборотність матеріальних ресурсів на 20-40%, і знижуються запаси матеріальних ресурсів і готової продукції на 50-100% [1, с. 15].

Однак, необхідно зауважити, що вантажних митних комплексів у країнах Євросоюзу не так вже багато. Але кожний з них може одночасно обробляти

тисячі тонн найрізноманітнішого вантажу. Наприклад, площа Бременського розподільного центру становить 2 млн. м кв., а працюючий тут персонал, у кількості 2500 осіб, щодоби обробляє понад 2000 трейлерів й стільки ж вагонів (структура оброблюваних вантажів розподіляється наступним чином: 60-65% становлять вантажні автомобілі, 20-25% – контейнери й 15% – вагони) [3].

Слід зазначити, що особливостями створення логістичних центрів в Німеччині є сильна та дієва підтримка з боку держави: участь державної влади ґрунтується на федеральних законах і законах федеральних земель, федеральний бюджет бере участь у фінансуванні інвестицій через Deutsche Bahn AG (Німецькі залізниці), широко практикується виділення дотацій бюджетам федеральних земель, практикуються цільові дотації і кредитування конкретних інвестиційних проєктів. Фінансова підтримка створення логістичних центрів надається як з бюджетів федеральних земель, так і з місцевих бюджетів.

Таку схему вдалося розробити органам місцевої влади федеральної землі в Німеччині, і сюди, з наростаючою інтенсивністю пішли вантажопотоки спочатку з усієї федеральної землі, потім – з усієї Німеччини, а потім – з Європи. В тому, що сьогодні цей вантажний митний комплекс входить у десятку найбільших на континенті, велика заслуга віртуозного „диригування” логістичними схемами, кожна з яких приносить вантажовласникові відчутну економію [3].

Аналогічні комплекси існують і в Марселі, Барселоні, Неаполі, на великих перевалочних базах Болонії, Страсбурга, Мадриду, Парижу.

Висока продуктивність перевалочних баз у Європі стала можливою тому, що вимоги до терміналів (їх ще називають автопортами або інтерпортами – з обліком інтермодальних перевезень) стають дуже жорсткі, зокрема [1, с. 16]:

- часовий розрив між крайнім строком прийняття вантажів і відправленням вагонів, а також між прибуттям і готовністю вагонів до вивантаження, не повинен перевищувати однієї години;

- час простою автотранспортних засобів, що забезпечують завезення й вивіз вантажних одиниць на термінал, – не більш 20 хвилин;
- усі термінали розташовані таким чином, щоб до них був швидкий і легкий доступ по автодорогах, і забезпечувався гарний зв'язок з магістральними залізничними лініями.

З наведеного вище, можемо зазначити, що в країнах Євросоюзу, зокрема, Німеччині, Угорщині та Франції робота вантажних митних комплексів організована на високому рівні. Крім того, вони надають цілий комплекс митних послуг якісних та дешевих. Таке поєднання якості й вартості послуг, досягається за рахунок того, що у Європейських країнах питання щодо відкриття вантажних митних комплексів вирішується шляхом пайової участі всіх партнерів проекту.

Для побудови на території України вантажних митних комплексів європейського зразка (євротерміналів) необхідно ефективно співпрацювати з Європейським Союзом. Перевагою таких терміналів є те, що на їхній території знаходяться служби різних видів контролю (екологічний, епідеміологічний, радіологічний та інші), представники Торгово-промислової палати, міні-лабораторії сучасним обладнанням, що дає можливість якісніше проводити митний контроль та оформлення, скоротити тривалість митних процедур, зменшити черги в пунктах пропуску через митний кордон України [13, с. 361].

Із цією метою, завдяки технічній допомозі ЄС було побудовано автоконтейнерний термінал – спеціалізований вантажний комплекс (СВК) на державному підприємстві «Іллічівський морський торговельний порт», який одержав статус зони митного контролю контейнерів, оскільки сьогодні Іллічівський порт займає лідируючі позиції серед українських портів з перевалки контейнерів і є універсальним логістичним комплексом, який надає повний спектр послуг при проходженні вантажів у контейнерах.

Отже, перед ДФС України широкі перспективи розвитку, і, хоча на цьому шляху є немало труднощів, митники докладають зусиль, аби подолати їх і зробити все можливе, щоб українська митниця займала гідне місце серед

митних служб найбільш розвинутих країн світу. ДФС України продовжує пошук нових ефективних методів роботи, спрямованих на захист економічних інтересів країни, боротьбу з контрабандою і митними правопорушеннями, й таких, що забезпечать гуманізацію, спрощення митних процедур. Лише в результаті вдосконалення організаційної структури митних органів та організації митного контролю та митного оформлення товарів на кожній ділянці здійснення цього процесу може бути забезпечена висока результативність функціонування митної системи в цілому. Саме тому одним з головних напрямів сучасної митної політики України є вдосконалення процедури митного контролю та митного оформлення товарів, яка полягає у впровадженні нових форм та методів здійснення митного контролю в країні.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження є теоретичне узагальнення процесу митного контролю товарів і вирішення науково-практичного завдання вдосконалення його організаційно-правового забезпечення, що дає зробити такі висновки:

- митний контроль та митне оформлення товарів є одним з головних завдань, які покладені на митні органи України. Відзначимо і їхню вагомість для забезпечення економічної безпеки держави, бо саме на цьому етапі здійснення митної справи відбувається не тільки перевірка всіх вантажних документів, а й фактичне встановлення кількісних та якісних показників товарів, які переміщують через митний кордон України. Саме тому одним з головних напрямів сучасної митної політики України повинно бути вдосконалення процедури митного контролю та митного оформлення товарів, яка полягатиме у впровадженні нових форм та методів здійснення митного контролю в країні;
- реалізація покладених на митні органи повноважень по здійсненню попереднього документального контролю має важливе значення для виконання завдань, що покладені на митні органи, сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності, спрощенню контрольних процедур на кордоні, прискоренню товарообігу та привабливості України як транзитної держави;
- гармонізація митного законодавства до законів ЄС має створити правову базу для майбутнього членства України в Митному союзі Європи. Для вітчизняного митного законодавства це є найважливішим загальнонаціональним завданням у процесі здійснення правової реформи в Україні, успішне виконання якого можливе лише на засадах співпраці та взаємодії законодавчої й виконавчої гілок влади у підготовці й прийнятті нормативно-правових актів різного рівня;
- запровадження світових стандартів з питань організації контролю товарів і транспортних заходів, що переміщуються через митний кордон є важливим етапом подальшої адаптації митного законодавства до

міжнародних стандартів, зменшення часу проведення контрольних процедур та збереження ресурсів державних органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

- лише в результаті вдосконалення організаційної структури митних органів та організації митного контролю та митного оформлення товарів на кожній ділянці здійснення цього процесу може бути забезпечена висока результативність функціонування митної системи в цілому. Саме тому одним з головних напрямів сучасної митної політики України є вдосконалення процедури митного контролю та митного оформлення товарів, яка полягає у впровадженні нових форм та методів здійснення митного контролю в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говор Д.І. Стан і перспективи міжнародного співробітництва митних органів України // Митна справа. – 2010. - № 4. – С. 49-54.
2. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 696 с.
3. Досвід Німеччини у створенні регіональних логістичних центрів. [Наукова доповідь Мороз О.Д.] – Вища технічна школа Східна Вестфалія Ліппе (Німеччина). – 2011.
4. Каленський М. Митний контроль у системі фінансового контролю в Україні / М. Каленський // Вісник Академії митної служби України. – 2010. – №2. – С. 3-9.
5. Коросташова І.М. Контрольна діяльність як основна складова компетенції митних органів / І.М.Коросташова // Митна справа.– 2010. – №1.– С.43-47.
6. Коросташова І.М. Режим зон митного контролю: проблемні питання / І.М.Коросташова // [Пробл. законності: респ. міжвідомч. наук. зб.] / [Відп. ред. В.Я.Тацій]. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 54. – С. 110-115.
7. Линг Д., Лазаро Д. Управление рисками: катализатор реформирования и модернизации таможи. Опыт и инициатива участвующих стран ЦАРЭС. – 2014. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.adb.org/Projects>
8. Мазур А.В. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю / А.В.Мазур // Митна справа. – 2011. – №2. – С. 25-31.
9. Митний кодекс України: станом на 7 січня 2016 р. № 4495-VI від 13.03.2012 р. / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
10. Митний контроль та оформлення // Дебет-Кредит (укр.). – 2009. – № 52. – С. 19-29.
11. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція), затверджена Радою митного співробітництва

- 18.05.1973 р. у редакції Брюссельського Протоколу 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643
12. Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21.11.1982 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995267>.
13. Мовчанюк С.Ю. Минуле, теперішнє та майбутнє вантажних митних комплексів в Україні /С.Ю. Мовчанюк // [Митна справа в Україні теорія і практика. матеріали між нар. наук-практ. конф.] від 28.03.2008р. / ДМСУ. – Ч.1. – С.359-362.
14. Офіційний портал Державної фіскальної служби України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
15. Рабінович П. Імплементация міжнародних договорів в Україні та гармонізація з ними національного законодавства (деякі загальнотеоретичні аспекти) / П.Рабінович, Н.Раданович // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – №1. – С. 15-26.
16. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. / [О. Гребельник, О. Донченко, Т. Мельник, Л. Серова, І. Софіщенко, Т. Чаюн]; [За ред. А.А.Мазаракі]. – К.: КНТЕУ, 2006. – 280 с.
17. Типова технологія митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів. – Збірник „Митне законодавство України” – К.: Факт, 2007. – 158 с.
18. Ярмачі Х.П. Контроль та нагляд в діяльності митних органів України / Х.П. Ярмачі // Митна справа. – 2011. – № 4. – С. 32-35.